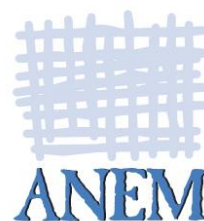

**PRAVNI
MONITORING
MEDIJSKE
SCENE
U SRBIJI**

Izveštaj za mart 2012.

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO - SRBIJA
FOUNDATION FOR AN OPEN SOCIETY - SERBIA

**Ovaj Monitoring Izveštaj je realizovan
uz finansijsku podršku Fondacije za otvoreno društvo**

SADRŽAJ:

I	SLOBODA IZRAŽAVANJA	3
II	MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH PROPISA	8
III	MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA.....	12
IV	MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA.....	12
	REGULATORNA TELA.....	12
	DRŽAVNI ORGANI.....	15
	KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA.....	17
V	PROCES DIGITALIZACIJE	17
VI	PROCES PRIVATIZACIJE	19
VII	ZAKLJUČAK.....	20

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj monitoring izveštaj odnosi, zabeleženo je više slučajeva koji ukazuju na moguće povrede slobode izražavanja.

1. Pretnje i pritisci

1.1. Ekipa Federalne TV Bosne i Hercegovine, koja je u Novom Pazaru snimala materijal za emisiju o vehabizmu na Balkanu, napadnuta je 6. marta ispred objekta Udruženja islamske omladine „Furkan“ dok je snimatelj Refik Vejsilagić snimao prilaz objektu u kome se vehabije okupljaju. Avdo Avdić, novinar Federalne TV, ispričao je da je ekipi na ulici prišao Abit Podbičanin, koji rukovodi vehabijskom zajednicom, rekao da nije zadovoljan njihovim izveštavanjem i pokušao da ih natera da izbrišu sve do tada snimljeno. Kada je ekipa to odbila, uz tvrdnju da je snimljena zapravo samo ulica, snimatelju Vejsilagiću oteta je i oštećena kamera. Avdić je rekao da je za ekipu Federalne TV objekat koji su snimali bio zanimljiv zbog Novopazarca Mevlida Jašarevića koji je krajem oktobra 2011. godine izvršio teroristički napad na ambasadu Sjedinjenih Američkih Država u Sarajevu. Policija je privela Abita Podbičanina i još jedno lice i odredila im policijsko zadržavanje od 48 sati zbog sumnje da su izvršili krivična dela nasilničko ponašanje i uništenje i oštećenje tuđe stvari.

Zakonom o javnom informisanju izričito je propisano da niko ne sme, ni na posredan način, da ograničava slobodu javnog informisanja, nijednim načinom podesnim da ograniči slobodan protok ideja, informacija i mišljenja. Zakon posebno zabranjuje bilo kakav fizički ili drugi pritisak na javno glasilu i njegovo osoblje, kao i uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. U konkretnom slučaju, činjenica da se radilo o stranoj televizijskoj ekipi, ništa ne menja u ovoj stvari, budući da isti zakon izričito predviđa da strana fizička i pravna lica imaju u oblasti javnog informisanja ista prava i obaveze kao i domaća lica, osim ako je drugačije predviđeno zakonom ili potvrđenim međunarodnim ugovorom. Srpsko pravo načelno priznaje pravo svakoga da štiti svoju privatnost, između ostalog i tako što će uskratiti saglasnost, odnosno suprotstaviti se objavljivanju fotografskih ili video zapisa na kojima se vidi njegov lik, ako bi se pri objavljivanju moglo zaključiti o kome je reč. Od ovog pravila, međutim, postoje izuzeci. Neki od njih upravo se tiču snimaka ili zapisa koji se odnose na mnoštvo likova ili glasova (uključujući izričito i ulične prolaznike, kao i situacije u kojima je lice prikazano kao deo pejzaža, panorame, trga, ulice ili kao deo sličnog prizora). Takođe, čak i da se u konkretnom slučaju radilo o povredi privatnosti, zaštita prava na privatnost, odnosno prava na lični zapis, ostvaruje se tužbom, kojom se može tražiti propuštanje objavljivanja, predaja, uništenje ili brisanje zapisa, naknada štete, odnosno objavljivanje presude, a ne nasiljem i lomljenjem televizijske opreme. Iako do zaključenja ovog

izveštaja nije saopšteno da li je i kakav postupak na kraju pokrenut, interesantno je da policija privedena lica sumnjiči za nasilničko ponašanje i uništenje i oštećenje tuđe stvari. I dok se uništenje i oštećenje tuđe stvari, makar na osnovu opisa događaja koji su preneli mediji, samo po sebi nameće, čini se da nasilničko ponašanje na određeni način postaje svojevrsno blanketno krivično delo kojim se napadači na novinare po pravilu terete. U jednom sličnom incidentu iz 2004. godine, kada su napadači oštetili kameru Televizije „B92“ ispred kuće Milorada Lukovića Legije, koju je ta televizija snimala u noći njegove predaje, tužilaštvo je vodilo postupak za sprečavanje štampanja i rasturanja štampanih stvari i emitovanja programa. Tim krivičnim delom sankcioniše se neovlašćeno sprečavanje ili ometanje štampanja, snimanja, prodaje, rasturanja ili emitovanja štampe, drugih publikacija, odnosno radio i televizijskog programa. Čini se da je nasilje, odnosno oštećenje kamere, u konkretnom slučaju imalo za cilj upravo to, sprečavanje snimanja i emitovanja televizijskog programa koji bi se na kritički način bavio vehabijskim pokretom, a ne ugrožavanje spokojstva građana ili remećenje javnog reda i mira, što su vrednosti koje se prevashodno štite sankcionisanjem nasilničkog ponašanja. Druga je stvar, i pitanje kaznene politike u Srbiji, što se nasilničko ponašanje u svom kvalifikovanom obliku (kada se vrši u grupi, kada se nanese laka povreda ili kada podrazumeva teško ponižavanje), sankcioniše i sa do pet godina zatvora, dok je za sprečavanje štampanja i rasturanja štampanih stvari i emitovanja programa Krivičnim zakonikom propisana tek novčana kazna ili zatvor do jedne godine.

1.2. Predsednik opštine Bečej, Peter Knezi, izjavio je 9. marta 2012. godine da novinar Radiotelevizije Vojvodina, Nenad Jovičević, koji je tri dana ranije bio sprečen da izveštava sa njegove konferencije za novinare, budući da mu skupštinsko obezbeđenje nije dozvolilo ulazak u zgradu, na konferenciju nije bio ni pozvan. Knezi je u otvorenom pismu naveo da je Jovičeviću zbog netačnog informisanja o radu lokalne samouprave lično rekao da ga više neće pozivati na svoje konferencije za novinare, jer „više ne može da sarađuje na način koji isključuje profesionalizam i krši osnovne kodekse novinarstva“. Postupak Petera Knezija najoštrije su osudila novinarska udruženja.

Zakonom o javnom informisanju izričito je propisano da državni organi i organizacije, organi teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, javne službe i javna preduzeća, kao i poslanici i odbornici, imaju obavezu da informacije o svome radu učine dostupnim za javnost i to pod jednakim uslovima za sve novinare i sva javna glasila. U navedenom smislu, postupak predsednika opštine Bečej, Petera Knezija, direktno je nezakonit. Ono što je posebno frapantno je što predsednik opštine ne samo da je diskriminisao novinara, već i da je otvorenim pismom javnosti praktično branio takav postupak, očigledno uveren da na to, po svojoj arbitrarnoj proceni novinarovog profesionalizma, ima pravo. Ovakvi slučajevi, međutim, nisu retki. Oni govore o političkoj realnosti u Srbiji, u kojoj mnogi još uvek veruju da žive u sistemu u kome su

mediji i novinari odgovorni političarima, a ne političari javnosti. Takođe, ovakvi slučajevi, iako po pravilu izazivaju osudu medijskih i novinarskih udruženja i demokratske javnosti, ne dovode do sankcija za političare odgovorne za diskriminaciju novinara i medija. Za gore citiranu odredbu Zakona o javnom informisanju, nije predviđena čak ni prekršajna odgovornost. Osnov za kaznenu odgovornost u ovakvim slučajevima mogao bi da postoji u Zakonu o zabrani diskriminacije iz 2009. godine. Tim zakonom predviđena je prekršajna odgovornost i zaprećena novčana kazna od 10.000 do 50.000 dinara za službeno lice, odnosno odgovorno lice u organu javne vlasti, ako postupi diskriminatorски. Ako iznos propisane kazne u ovom slučaju uporedimo sa iznosima kazni propisanih Zakonom o javnom informisanju za urednike ili izdavače medija za prekršaje predviđene tim zakonom, videćemo da su kazne za urednike ili izdavače daleko rigoroznije, iz čega, nažalost, proizilazi zaključak da vlast u Srbiji ne smatra da diskriminatorски postupci koje vrše predstavnici vlasti predstavljaju ozbiljnu društvenu opasnost koja zavređuje oštrije sankcije.

1.3. Predsednik opštine Žagubica, Dragi Damnjanović, član G17 plus, na zboru građana u selu Krupaja kod Žagubice, napao je Aleksandru Đorđević, novinarku TV „AS“ iz Krepoljina. Aleksandra Đorđević izjavila je za dnevni list „Danas“ da je u selo Krupaja došla 9. marta da snimi zbor građana. Oko 19 časova snimala je predsednika opštine kako se pozdravlja sa građanima. On se u jednom trenutku okrenuo prema novinarki, pitao je šta tu traži i ko joj je dao dozvolu da snima. Novinarka tvrdi da ju je predsednik opštine, nezadovoljan odgovorom, opsovao i pesnicom udario u kameru, a da ju je kamera udarila u glavu. Novinarka je napad prijavila policiji, te, po preporuci policije, obavila detaljne preglede u požarevačkoj bolnici. Dragi Damnjanović negirao je da je bilo ikakvog napada na novinarku. On tvrdi da je novinarku samo pitao ko ju je zvao i da li ima dozvolu da snima skup, a da su je okupljeni građani zamolili da ne snima i da se udalji. Damnjanović takođe tvrdi da je TV „AS“ iz Krepoljina piratska televizija u vlasništvu lica koje je njegov protivkandidat na lokalnim izborima u Žagubici, te da ta televizija vodi hajku protiv njega i uporno pokušava da ga diskredituje.

Zakonom o javnom informisanju izričito je propisano da organi lokalne samouprave, pa samim tim i predsednici opština, imaju obavezu da informacije o svome radu učine dostupnim za javnost i to pod jednakim uslovima za sve novinare i sva javna glasila. Takođe, propisano je i da niko ne sme, ni na posredan način, da ograničava slobodu javnog informisanja, nijednim načinom podesnim da ograniči slobodan protok ideja, informacija i mišljenja, a posebno je zabranjen bilo kakav fizički ili drugi pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, kao i uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. Nesporno je da se TV „AS“ iz Krepoljina pojavljuje na spiskovima piratskih stanica koje je objavljivala Republička agencija za elektronske komunikacije, ali Zakon o javnom informisanju ne daje za pravo lokalnim ili bilo kojim drugim funkcionerima da diskriminišu novinare po osnovu toga da li mediji za koje rade koriste radio

frekvencije legalno ili ne, a posebno ne i da vrše fizički ili bilo kakav drugi pritisak na novinare i snimatelje. Pitanje piratskog emitovanja nužno se mora tretirati odvojeno od pitanja prava novinara da prate rad funkcionera pod jednakim uslovima. Ovaj incident, međutim, svedoči o problemima sa kojima se mediji i novinari suočavaju, a koji postaju sve složeniji i izraženiji u jeku predizborne kampanje. S jedne strane, opstanak piratskih emitera u dobroj meri obesmišljava regulaciju rada elektronskih medija koju Republička radiodifuzna agencija pokušava da sprovede svojim opštim obavezujućim uputstvima koja se odnose na izveštavanje o predizbornoj kampanji. S druge strane, vlast se ponaša na način koji daje osnov za sumnju da joj neracionalno i neovlašćeno korišćenje radiodifuznog spektra samo po sebi ne smeta dok se taj spektar koristi neutralno u odnosu na predstavnike vlasti, odnosno da ga primećuje tek u situaciji kada oseti da piratski mediji kritički izveštavaju o njima. Gore opisani incident u Bečeju, kao i ovaj u okolini Žagubice, ostavljaju gorak utisak otvorene „sezone lova“ na novinare koje lokalni vlastodršci širom Srbije potpuno arbitrarno ocenjuju kao profesionalne ili neprofesionalne, vodeći, izgleda, računa samo o tome da li im je medij ili pojedinačni novinar naklonjen ili ne. Na taj način kreira se atmosfera straha i uzdržavanja od kritičkog izveštavanja, a mediji odvrćaju od svoje osnovne funkcije u demokratskom društvu, funkcije foruma koji treba da obezbedi prostor za najširu debatu o stvarima od javnog interesa. Mediji se guraju u konformizam u kome nema mesta informacijama o učesnicima u izbornoj utakmici, posebno ne onim koje bi bila kritičke, od njih se očekuje i zahteva upravo nekritička promocija i propaganda.

1.4. Urednički kolegijum Timočke televizije i radija iz Zaječara, saopštio je da je ovaj medij u jednom danu dobio nalog za iseljenje iz prostorija koje koriste od 1972. godine, kako tvrde, kao pravni sledbenici Radio Zaječara i Radio televizije Zaječar, i poziv za izjašnjenje u postupku koji je protiv njih pokrenut povodom navodno nelegalno postavljenog predajnika na lokaciji na kojoj se taj predajnik nalazi već 17 godina. Nepunih nedelju dana kasnije, 27. marta, signal Timočke televizije je, mimo važećih ugovora, isključen i iz kablovske ponude operatora Jotel d.o.o. Sve ovo usledilo je nakon što je gradonačelnik Zaječara, Boško Ničić, visoki funkcioner Ujedinjenih regiona Srbije, najavio da će ova stranka zatražiti od Republičke radiodifuzne agencije 24-satni monitoring nad radom Timočke radio-televizije, u čijem je Upravnom odboru Ničićev politički protivnik Saša Mirković, potpredsednik Pokreta radnika i seljaka. „Ova televizija ne samo da ne poštuje pravila novinarske profesije, nego na krajnje grub, neprimeren, primitivan i vulgaran način vređa koga stigne. Iz minuta u minut na ovoj televiziji može da se čuje gomila laži i neproverenih informacija“, izjavio je Ničić. Po navodima Timočke televizije i radija, sukob s gradonačelnikom eskalirao je nakon emitovanja istraživačke emisije o privatizaciji Zaječarske toplane.

Situacija sa Timočkom televizijom i radijom iz Zaječara, u dobroj meri odgovara onoj ranije opisanoj u Žagubici. Postoje naravno i razlike, od kojih je najznačajnija ta da je u Zaječaru reč o

značajnom regionalnom mediju sa važećim dozvolama i za televiziju i za radio i dugogodišnjom tradicijom. Ono što je međutim slično, jeste činjenica da su, kao i u Žagubici, i u Zaječaru aktuelni gradonačelnik i čelni čovek medija koji je u sukobu sa njim, protivkandidati na upravo raspisanim izborima. U takvoj situaciji, s jedne strane, dolaze optužbe za instrumentalizaciju medija u interesu predizborne kampanje svog vlasnika, odnosno člana Upravnog odbora, a s druge, optužbe za pritisak i zloupotrebu državnih ovlašćenja i prava zarad ograničenja slobodnog protoka ideja, informacija i mišljenja. U svakom slučaju, oni koji stradaju su javnost i njeno pravo na informacije od lokalnog i regionalnog značaja, ali i zaposleni u medijima koji su izloženi i mogućoj instrumenatilazaciji u cilju predizborne kampanje svojih vlasnika ili rukovodilaca, i samovolji i osvete lokalnih vlastodržaca. Nedostatak adekvatnih mehanizama zaštite redakcija u odnosu na vlasnike i članove svoje uprave, ali i nedostatak adekvatnih mehanizama zaštite u odnosu na zloupotrebe vlasti, u uslovima predizborne kampanje, postaje posebno zabrinjavajuć.

2. Sudski postupci

2.1. Olja Bečković, autorka uticajne televizijske emisije „Utisak nedelje“ koja se godinama emituje na televiziji „B92“, dobila je sudski poziv za saslušanje u postupku koji se vodi zbog nedozvoljenog javnog komentaranja sudskih postupaka, a povodom izjave iz emisije emitovane pre više od godinu dana, u kojoj je gost bio Aleksandar Vučić, zamenik predsednika Srpske napredne stranke. Postupak je inicirao Bogoljub Karić, predsednik Pokreta snaga Srbije, političke stranke koja učestvuje na izborima u Srbiji u okviru koalicije Pokrenimo Srbiju, predvođene Vučićevom Srpskom naprednom strankom. Bogoljub Karić, koji se tereti da je telekomunikacionog operatora Mobtel, koji je bio u zajedničkom vlasništvu države i porodice Karić, ošteti za 60 miliona evra, pobeo je iz Srbije 2006. godine, a mediji su 2010. preneli da je dobio politički azil u Rusiji. Olja Bečković je potvrdila da će se odazvati pozivu suda. Ona je u izjavi za dnevni list „Danas“ rekla da Vučića jeste pitala „kako planira da osniva savez sa čovekom koji je opljačkao pola zemlje“, na šta je zamenik predsednika „naprednjaka“ odgovorio da je Karić samo osumnjičen, a ne i pravosnažno osuđen, a ona to potvrdila. Nakon toga, Karićevi advokati poslali su zahtev za objavljivanje odgovora u narednoj emisiji, koji je takođe objavljen. Milorad Panjević, advokat Bogoljuba Karića, koji je istovremeno i član predsedništva Pokreta snaga Srbije, izjavio je da je navodom da je Karić opljačkao pola zemlje, Olja Bečković povredila pretpostavku njegove nevinosti. Ona je, time, po Panjeviću, izvršila pritisak na sud i uticala na njegovu nezavisnost. Panjević je potvrdio da je Bečkovićeva u narednoj emisiji objavila Karićev odgovor, ali je po njemu sporno što se nije i izvinila, na čemu je Karić insistirao.

Nedozvoljeno javno komentarisanje sudskih postupaka je relativno novo krivično delo uneto u srpski pravni sistem izmenama Krivičnog zakonika iz 2009. godine. Još uvek postoje nedoumice vezane za njegovo tumačenje i primenu. Sam član 336a kaže da će se onaj, ko za vreme trajanja postupka pred sudom, a pre donošenja pravosnažne sudske odluke, u nameri da povredi pretpostavku nevinosti ili nezavisnosti suda, daje javne izjave u sredstvima javnog informisanja, kazniti zatvorom do šest meseci i novčanom kaznom. Kritičari ovako formulisane zakonske odredbe ukazivali su da se njome zabranjuje komentarisanje tekućih postupaka, a da, paradoksalno, komentarisanje pravosnažnih sudskih presuda, koje bi moglo dovesti do ozbiljnijeg ugrožavanja autoriteta sudova, nije zabranjeno. Posebno, u odnosu na konkretnu izjavu, čini se da Olja Bečković zapravo nije komentarisala sudski postupak pokrenut protiv Karića, već odluku Srpske napredne stranke da uđe u politički savez sa Pokretom snaga Srbije. Takođe, ako je sporna povreda prezumpcije nevinosti učinjena u medijima, ona se, shodno srpskom pravu, sankcioniše kao prekršaj po Zakonu o javnom informisanju, a ne kao krivično delo po Krivičnom zakoniku. Takođe, motivacija Karića za ovaj postupak, makar po izjavama njegovog advokata, zapravo ignoriše važeće odredbe Zakona o javnom informisanju koje se odnose na objavljivanje odgovora. Naime, lice na koje se sporna informacija odnosi može odgovorom tvrditi da je ta informacija neistinita, nepotpuna ili netačno preneti. Zakon propisuje obavezu da se takav odgovor objavi, bez komentara, što je Televizija „B92“ u konkretnom slučaju i uradila. Izvinjenje, na kome Karićev advokat insistira, bio bi lični čin, koji zakon nikom ne nameće. Ostaje, međutim, da se vidi kakav će stav zauzeti sud u ovom konkretnom slučaju. Čini se da će, bez dosledne prakse, ili čak i preciziranja zakonskog teksta, na način kojim bi se jasnije razgraničilo šta je narušavanje autoriteta i nepristrasnosti sudstva, a šta povreda prezumpcije nevinosti koja nije usmerena na sud i postupak pred sudom, krivično delo nedozvoljeno javno komentarisanje sudskih postupaka nastaviti da izaziva nedoumice i samim tim i da predstavlja potencijalni ograničavajući faktor za novinare i medije, čak i kada ne izveštavaju neposredno o sudskim postupcima.

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH PROPISA

1. Zakon o javnom informisanju

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju obrađena je kroz odeljak o slobodi izražavanja.

2. Zakon o radiodifuziji

2.1. U utorak, 13. marta 2012, predsednik Srbije, Boris Tadić, raspisao je za 6. maj izbore za Narodnu skupštinu Srbije. Istog dana, predsednica parlamenta, Slavica Đukić Dejanović, raspisala je lokalne izbore, takođe za 6. maj. Republička radiodifuzna agencija donela je Opšte obavezujuće uputstvo radio i televizijskim stanicama (emiterima) u predizbornoj kampanji za lokalne, pokrajinske i republičke skupštinske izbore, izbore za predsednika Republike i izbore za Nacionalne savete nacionalnih manjina, koje je stupilo na snagu 9. marta. Opšte obavezujuće uputstvo donelo je neka nova pravila, a između ostalog i predvidelo obavezu posebnog obeležavanja svih predizbornih programa. Takođe, predviđena su i ograničenja koja se tiču emitovanja predizbornih plaćenih termina. Ovi termini ne uračunavaju se u ukupno vreme trajanja TV oglašavanja, odnosno radijskog oglašavanja, ali se ne mogu emitovati u takozvanom prime-time-u (od 6,00 do 9,00 i od 19,00 do 23,00 časa na televiziji, odnosno od 6,00 do 9,00 i od 15,00 do 19,00 časa na radiju). Takođe, mediji ne smeju emitovati više od 90 minuta predizbornih plaćenih termina dnevno, a ako ih emituju, dužni su da ih pod ravnopravnim uslovima obezbede svim izbornim listama, odnosno kandidatima, i to najviše do pet minuta jednokratno tokom dana po izbornoj listi, odnosno kandidatu. Izuzetno, jednom tokom kampanje, lista, odnosno kandidat, imaju pravo na predizborni plaćeni termin u trajanju od 30 minuta. Opšte obavezujuće uputstvo sadrži i posebna pravila koja se odnose samo na komercijalne stanice, odnosno samo na javni servis i druge javne medije koji su u odnosu na svoje obaveze u predizbornoj kampanji izjednačeni sa javnim servisom. Javni servis obavezan je da obezbedi emitovanje promocije političkih stranaka, koalicija i kandidata koji imaju prihvaćene izborne liste, besplatno i ravnomerno, bez diskriminacije, vodeći računa i o adekvatnoj zastupljenosti kandidata nacionalnih manjina. Javni servis, stanice čiji su osnivači gradovi i opštine, kao i stanice civilnog sektora, ne mogu emitovati predizborne plaćene termine.

Pravni osnov za donošenje Opšteg obavezujućeg uputstva su odredbe članova 8. i 12. Zakona o radiodifuziji, shodno kojima je Republička radiodifuzna agencija nadležna da propisuje pravila koja su obavezujuća za emitere, a kojima se obezbeđuje sprovođenje radiodifuzne politike u Republici Srbiji. Agencija donosi opšte obavezujuće uputstvo radi bližeg uređivanja određenih pitanja koja se odnose na sadržaj programa, nezavisno od postojeće prakse emitera. Nepostupanje po opštem obavezujućem uputstvu je osnov za izricanje svih vrsta mera koje Agencija može preduzimati, što uključuje opomenu i upozorenje, ali i privremeno ili trajno oduzimanje dozvole za emitovanje programa. O meri u kojoj je ovo pitanje osetljivo, svedoči činjenica da je RRA, pred praktično svake raspisane izbore u Srbiji, donosila nova uputstva, menjajući na određeni način pravila ponašanja u predizbornoj kampanji i korigujući ranije uočene nedostatke. Ključna izmena u ovom Uputstvu odnosi se na plaćene predizborne termine, čije je vremensko trajanje ograničeno, polazeći od iskustava sa ranijih izbora, na kojima su

stranke zakupljivale sate i sate programa. Dodatni problem predstavlja i činjenica da zakon predizborne plaćene termine pominje samo na jednom mestu, i to tako što propisuje da su javni servisi dužni da tokom predizborne kampanje obezbede besplatno i ravnomerno emitovanje promocije stranaka, koalicija i kandidata, pri čemu mogu emitovati reklamne spotove ako oni služe predizbornoj kampanji, ali ne i plaćenu predizbornu promociju. RRA, ali i praksa, stali su na stanovište da ovo zapravo znači da sve televizijske i radio stanice mogu emitovati predizborne spotove u redovnim terminima za oglašavanja, a da komercijalne stanice imaju i dodatnu mogućnost da emituju plaćenu predizbornu promociju. Najveću kontroverzu u vezi sa novim Opštim obavezujućim uputstvom izazvala je njegova odredba koja predviđa da u toku predizborne kampanje emiteri treba da iz svog programa isključe dokumentarne, igrane, zabavne i slične emisije i filmove u kojima se pojavljuje funkcioner, istaknuti predstavnik podnosioca izborne liste ili kandidat i da izbegavaju druge oblike indirektna političke propagande u redovnim emisijama. Brankica Stanković, autorka istraživačke emisije „Insajder“, koja se emituje na TV „B92“, izjavila je za dnevni list „Blic“ da novi serijal njene emisije, koji je trebalo da se emituje od 2. aprila, neće biti emitovan upravo zbog Opšteg obavezujućeg uputstva. Serijal je trebalo da se bavi neracionalnim trošenjem novca iz srpskog budžeta na Kosovu. RRA je reagovao saopštenjem u kome se kaže da „Insajder“ nije zabranjen, kao što nije zabranjena nijedna druga informativna emisija u Srbiji. Po RRA, sporni član Opšteg obavezujućeg uputstva ne odnosi se na informativne emisije i emisije istraživačkog novinarstva. „Insajder“ je, tvrdi RRA, na osnovu metoda klasifikacije koje ova Agencija primenjuje, uvršten u informativni, a ne u dokumentarni program. Ispostavilo se na kraju da je ključni problem upravo u tome što RRA nikada nije objavila metod klasifikacije programa koji primenjuje, što ostavlja sumnju da bi programi mogli da se klasifikuju arbitrarno. Podsetimo, žanrovska klasifikacija programa je od značaja ne samo za ponašanje emitera tokom predizborne kampanje, već i za druga pitanja (npr. programi određenih žanrova ne mogu da budu sponzorisani, ili postoje specifični uslovi za njihovo prekidanje reklamama). I spor oko „Insajdera“, na žalost, završio se samo razmenom ljutih saopštenja, a ne i objavljivanjem metoda klasifikacije koji RRA primenjuje, iako bi zapravo tek objavljivanje tih metoda sprečilo da do ovakvih nesporazuma dolazi ubuduće.

2.2. Dnevni list „Blic“ objavio je tekst u kome se navodi da je Republička radiodifuzna agencija za poslednje tri godine preko 70 puta dala saglasnost za promenu vlasničkih struktura radio i televizijskih emitera. Iako Zakon ne dozvoljava otuđivanje, prodaju ili iznajmljivanje frekvencija koje su nacionalnim emiterima dodeljene 2006, nove gazde televizija dobile su frekvencije u paketu sa većinskim delom akcija koje su kupljene, tvrdi ovaj list. Formalno pravno, frekvencije ovih TV emitera nisu bile na prodaju, ali „Blic“ smatra da je zakonski okvir omogućio prikrivenu trgovinu. Dozvole za emitovanje programa s nacionalnom pokrivenošću, 2006. godine dobile su televizije „Pink“, „Foks“, „Avala“, dvojac „Hepi/Košava“ i „B92“. Danas,

šest godina kasnije, osim Televizije „Pink“, sve ostale su promenile vlasnike, neke čak i po više puta.

Zakon o radiodifuziji predviđa da se dozvola za emitovanje programa, kao i dozvola za radio stanicu, ne može ustupati, iznajmljivati ili na drugi način preneti ili otuđiti. Zakon, međutim, dozvoljava promenu vlasničke strukture emitera, za koju RRA daje prethodnu saglasnost, pod uslovom da ista ne dovodi do nedozvoljene medijske koncentracije. Problem promene vlasničkih struktura domaćih televizija je pre svega činjenica da one mogu dovesti do netransparentnosti vlasništva, a da je u uslovima netransparentnog medijskog vlasništva nemoguće ceniti opasnost postojanja nedozvoljene medijske koncentracije. Drugi problem koji je postao očigledan tokom nedavnog štrajka na TV „Avala“, jeste činjenica da RRA, iako prilikom izdavanja dozvola na javnim konkursima, po sopstvenom Pravilniku o izdavanju dozvola za emitovanje programa, ceni ispunjenost određenih finansijskih uslova, konkretno postojanja finansijskog potencijala podnosioca prijave kojim on garantuje da će biti u mogućnosti da realizuje predloženi programski i uređivački koncept, po svemu sudeći te uslove nije cenila prilikom izdavanja saglasnosti za promenu vlasničke strukture. Tako se i dogodila situacija u kojoj su vlasnici ili suvlasnici medija postajale kompanije bez kapitala, koje kasnije nisu mogle da izmiruju obaveze ni prema Agenciji, niti prema zaposlenima. S druge strane, iako iz RRA tvrde da znaju imenom i prezimenom svakog vlasnika svakog medija u Srbiji, uz ogradu da u slučaju „B92“, koji je delom u vlasništvu Investicionog fonda, ne znaju imena svih lica koja su u taj Fond novac ulagala, ali da znaju imena lica koja novcem Fonda upravljaju, čini se da je nesporno da bi u Srbiji po pitanju transparentnosti medijskog vlasništva i te kako imalo šta da se uradi. Podsećamo da je još 2008. godine, radna grupa koju je oformilo tadašnje Ministarstvo kulture, izradila Nacrt zakona o medijskoj koncentraciji i javnosti medijskog vlasništva, koji je čak i prošao javnu raspravu, ali nikada nije upućen Skupštini na usvajanje. Ono što je najinteresantnije je da, iako se optužbe na račun postojanja medijske koncentracije i netransparentnosti medijskog vlasništva najčešće vezuju za elektronske medije, oni tada na ovaj Nacrt nisu imali ozbiljnije primedbe, upravo za razliku od izdavača štampanih medija, koji su mu se oštro protivili. Čini se da u predstojećoj zakonodavnoj reformi koja se u skladu sa Medijskom strategijom očekuje, ovo pitanje mora biti rešeno, a da je ono što najmanje treba da bude urađeno, jasnije regulisanje pitanja koja RRA proverava pre izdavanja dozvola za promene vlasničke strukture, kako se te promene ne bi pretvorile u izigravanje uslova za izdavanje dozvola predviđenih na javnom konkursu.

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, Narodna skupština Republike Srbije nije usvojila nijedan specifično medijski propis. O aktivnostima u sklopu realizacija Akcionog plana Medijske strategije, više reči biće u delu ovog izveštaja koji se odnosi na aktivnosti Ministarstva kulture, informisanja i informacionog društva.

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. *Republička radiodifuzna agencija (RRA)*

1.1. Aktivnosti Republičke radiodifuzne agencije obrađene su, jednim delom, kroz odeljak o implementaciji Zakona o radiodifuziji.

1.2. RRA je Opštim obavezujućim uputstvom koje se odnosi na praćenje predizborne kampanje, pooštrila obaveze medija u odnosu na monitoring koji vrši nad njihovim radom. Tako su televizijske stanice dužne da, počev od dana raspisivanja izbora, do njihovog okončanja, jednom nedeljno dostavljaju Republičkoj radiodifuznoj agenciji snimke svog celokupnog programa emitovanog u prethodnoj nedelji. Istovremeno, kao i u svakoj predizornoj kampanji, povećao se broj predavki koje Agenciji u vezi sa sadržajem programa podnose, pre svega, političke stranke, učesnice na izborima. Tako su Ujedinjeni regioni Srbije prigovorili da mediji tolerišu zloupotrebu funkcije predsednika Republike, zarad interesa njegove stranke. URS tvrdi da je Boris Tadić, u funkciji predsednika Srbije, 18. marta službeno posetio jednu porodicu i obišao njeno poljoprivredno gazdinstvo, a 20. marta, takođe službeno, posetio fabriku „Fiat“ u Kragujevcu. Po URS-u, mediji su dopustili da se materijali snimljeni tokom te dve službene posete emituju kao predizborni program liste Demokratske stranke „Izbor za bolji život Boris Tadić“. Predstavku je podnela i Srpska napredna stranka, koja tvrdi da „sve liste u kampanji nemaju jednak tretman u informativnim emisijama“. RRA je, sa svoje strane, najavila da će tema sednice njenog Saveta biti i predizborni spot URS-a, u kome se koriste žigovi poznatih svetskih kompanija. URS u spornom spotu koristi žig kompanije „Fiat“, na čijem je dolasku u Srbiju lider URS-a bio angažovan kao ministar u Vladi Srbije, ali i žigove Benetona i nekih drugih kompanija. Član Saveta RRA, profesor Goran Peković, izjavio je da se, po njegovom mišljenju, u tom slučaju

radi o kršenju Zakona o oglašavanju, budući da gledaoci stiču utisak da te kompanije podržavaju kampanju. Sa sednice Saveta održane 26. marta, izdato je saopštenje u kojem se tvrdi da nijedan od emitera, prateći rad državnih organa, nije prekršio Opšte obavezujuće uputstvo RRA o ponašanju medija u izbornoj kampanji. Povodom prigovora URS-a i SNS-a da DS i Boris Tadić zloupotrebljavaju funkciju predsednika Republike u svrhu kampanje, RRA je saopštila da svi emiteri „i tokom izborne kampanje, kao i kada izbori nisu raspisani, imaju slobodu da prate rad svih državnih organa i njihovih predstavnika“. Povodom primedbe koja se tiče korišćenja žigova pojedinih kompanija u spotovima URS-a, Savet je zatražio dostavljanje dodatne dokumentacije koja bi trebalo da pokaže da li je postojala saglasnost kompanija čiji su žigovi korišćeni, za takvu njihovu upotrebu.

2. Republička agencija za elektronske komunikacije (Ratel)

2.1. Aktivnosti Republičke agencije za elektronske komunikacije biće delom obrađene i kroz odeljak ovog izveštaja koji se bavi procesom digitalizacije.

2.2. Postupajući po zahtevu Republičke radiodifuzne agencije od 3 februara, direktor Ratela doneo je 5. marta dva rešenja kojima je na osnovu člana 101. Zakona o elektronskim komunikacijama obavezao dominantnog kablovskog operatora, SBB, da u svojoj mreži u Novom Sadu obavezno prenosi programe televizija „Kanal 9“, „Delta“, „Mozaik“ i „Novosadska TV“, a da u svojoj mreži u Kikindi obavezno prenosi programe televizija „VK“ i „Rubin“. Podsetimo, po članu 101. Zakona o elektronskim komunikacijama, Ratel je ovlašćen i nadležan da, na zahtev Republičke radiodifuzne agencije, operatoru elektronske komunikacione mreže za distribuciju i emitovanje medijskih sadržaja, propiše obavezu prenosa određenih kanala. Za donošenje ovakve odluke, pored zahteva RRA, koja je u postupku njegovog podnošenja dužna da poštuje načela srazmernosti i javnosti i da oceni neophodnost obaveze prenosa radi ostvarivanja jasno određenih ciljeva od opšteg interesa, potrebno je da bude ispunjen još jedan uslov, da značajan broj krajnjih korisnika koristi elektronsku komunikacionu mrežu tog operatora kao jedini ili prvenstveni način za primanje medijskih sadržaja. U postupku donošenja rešenja, Ratel je cenio okolnost da je SBB kablovski operator s najvećim brojem pretplatnika u Novom Sadu, odnosno, jedini kablovski operator u Kikindi, i doneo odluku kojom se obaveza prenosa nameće. U svom prethodnom izveštaju opisali smo razloge koji su doveli do toga da RRA uopšte podnese zahtev za donošenje ovakog rešenja. „Kanal 9“, koji je sa SBB-om istovremeno vodio i sudski spor nakon što ga je ovaj operator isključio iz svoje kablovske ponude u julu 2011. godine, objavio je 16. marta da je njihov signal ponovo dostupan gledaocima u Novom Sadu, kao i da nije bilo potrebe da se njihovo vraćanje u kablovsku mrežu sprovodi prinudnim putem, pošto je SBB sam

postupio po odlukama Ratela i po privremenoj meri Privrednog suda u Novom Sadu, koji je SBB- u takođe naložio vraćanje „Kanala 9“ u kablovsku ponudu.

2.3. Ratel je 14.03.2012. saopštio da je zajedničkom akcijom Odeljenja za borbu protiv visokotehnološkog kriminala Službe za borbu protiv organizovanog kriminala Uprave kriminalističke policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, Republičke radiodifuzne agencije i Službe za kontrolu Republičke agencije za elektronske komunikacije, sprečeno dalje emitovanje radio programa emitera Radio Raka Ešinger, iz Lazarevca. Radio Raka Ešinger iz Lazarevca, bio je prvi na listi neovlašćenih korisnika radio-frekvencijskog spektra koju je Ratel redovno objavljivao i godinama je emitovao program uprkos neposredovanju dozvole za emitovanje. U saopštenju koje je istim povodom objavio i RRA, navodi se i da je protiv prekršioca podneta krivična prijava, ali ne i za koje delo.

3. Savet za štampu

Savet za štampu doneo je 29. marta odluku po kojoj je dnevni list „Press“ tekstom „Mengele sa Oksforda: Lekarima dozvola da ubijaju decu“, objavljenim 2.3.2012. godine u štampanom i elektronskom izdanju, prekršio Kodeks novinara Srbije i to odredbe koje propisuju obavezu novinara da „poštuje i štiti prava i dostojanstvo dece, žrtava zločina, osoba sa hendikepom i drugih ugroženih grupa“, kao i obavezu novinara da mora da „učini sve da izbegne diskriminaciju zasnovanu, između ostalog, na polu, starosti, seksualnom opredeljenju, jeziku, veri, političkom i drugom mišljenju, nacionalnom i društvenom poreklu“. Konkretnu žalbu podneo je Gej lezbejski info centar, koji je naveo da se u spornom tekstu gej brakovi i pravo da istopolni roditelji usvajaju decu, porede, odnosno stavljaju u istu ravan, sa pedofilijom i ubijanjem dece sa smetnjama u razvoju. Komisija za žalbe ocenila je da se objavljenim tekstom diskriminiše jedna posebno osetljiva manjina i da bi novinari morali biti svesni opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji. Ovakva odluka doneta je većinom glasova, budući da su dva člana Komisije, Ljiljana Smajlović, predsednica Udruženja novinara Srbije i Božo Prelević, advokat, smatrali da tekstom nije prekršen Kodeks, odnosno da autor teksta nije imao nameru da diskriminiše pripadnike gej populacije, već da je reč samo o loše napisanom tekstu, u kojem se u isti kontekst stavljaju svari koje međusobno nisu ni u kakvoj vezi. Inače, od 9 odluka koje je Komisija za žalbe Saveta za štampu do sada donela, ovo je treća kojom se utvrđuje da je upravo dnevni list „Press“ prekršio Kodeks. U dve ranije odluke, Komisija je našla da je „Press“ povredio pravo na privatnost, odnosno povredio temeljno načelo Kodeksa koje se odnosi na istinitost izveštavanja, tako što je čitaocima vrednosni sud redakcije predstavio kao materijalnu činjenicu. Ovom odlukom, „Press“ postaje list protiv koga je Komisija donela najviše odluka kojima se žalbe usvajaju. Odluka po još jednoj žalbi na pisanje „Pressa“, a koju je podnela Narodna banka Srbije

zbog više tekstova koji su, kako NBS ocenjuje, „bili zlonamerni i tendenciozni“, očekuje se uskoro.

DRŽAVNI ORGANI

4. *Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva*

I pored izjave Predraga Markovića, ministra kulture, informisanja i informacionog društva, koju je dao još krajem januara, da realizacija Akcionog plana Medijske strategije teče po utvrđenim rokovima, nikakvih novih vesti po tom planu iz Ministarstva nije bilo već puna dva meseca. Nezvanično se ipak saznaje da su radne grupe formirane, te da se na nacrtima novih zakona radi. Istovremeno, Vlada je donosila određene odluke koje su u potpunoj suprotnosti sa idejama Medijske strategije. Tako je, npr. krajem marta, Vlada državnoj novinskoj agenciji „Tanjug“ odobrila beskamatni kredit od 17,5 miliona dinara za izveštavanje o predizbornoj kampanji i izbornom danu 6. maja, odnosno, kako se navodi u obrazloženju, za „izmirivanje rashoda izveštavanja i nabavku opreme, kako bi se u celosti obezbedili adekvatno izveštavanje i pokrivenost video i foto servisom predizborne kampanje i izbornog dana“. Kredit je odobren samo tri dana nakon što je agencija „Tanjug“ to zatražila, a prema ugovoru, rok vraćanja je 31. decembar ove godine. Istovremeno, nije poznato da je rađena bilo kakva analiza planova za izveštavanje o predizbornoj kampanji i izbornom danu koje druge agencije moguće već imaju ili prave na komercijalnoj osnovi. Za rad državne novinske agencije se i inače svake godine izdvaja deo novca iz budžeta, a u 2011. godini izdvojeno je više od 200 miliona dinara. Podsetimo, Medijskom strategijom predviđeno je da će država, u skladu sa strateškim opredeljenjem izlaska iz medijskog vlasništva, izvršiti vlasničku transformaciju „Tanjuga“. Strategija takođe predviđa da će Srbija, i pre vlasničke transformacije „Tanjuga“, obezbediti regulatorni okvir za ravnopravni položaj svih novinskih agencija, u skladu s pravilima zaštite konkurencije i dodele državne pomoći, odnosno da će država voditi računa o tome da „Tanjug“ ne dovodi u neravnopravan položaj druge agencije. Odlukom o odobravanju beskamatnog kredita „Tanjugu“, čemu se, makar koliko je saopšteno, Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva nije protivilo, praktično se odustalo od još jednog dela Medijske strategije.

5. *Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti*

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti dostavio je krajem marta Narodnoj skupštini Republike Srbije Izveštaj o sprovođenju Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja i Zakona o zaštiti podataka o ličnosti u 2011. godini. Isti

izveštaj je, u skladu sa zakonom, dostavljen predsedniku Republike, Zaštitniku građana i Vladi Republike Srbije. Poverenik je ocenio da je nastavljen trend rasta broja obraćanja ovoj instituciji radi zaštite prava, tako da je u 2011. bilo oko 40% više takvih slučajeva, nego u 2010, i dva i po puta više takvih slučajeva nego u 2009. godini. Poverenik ovakav trend ocenjuje kao potvrdu rasta poverenja građana u instituciju Poverenika, ali i opomenu koja ukazuje na veliki broj problema koji opterećuju ostvarivanje prava, kako na pristup informacijama od javnog značaja, tako i na zaštitu podataka o ličnosti. Poverenik je različito ocenio stanje u dve oblasti iz njegove nadležnosti. U oblasti slobode pristupa informacijama, već nekoliko godina imamo kontinuiran napredak, koji je, po Povereniku, inverzibilan, te ga je potrebno samo unapređivati i održavati. On smatra da je posebno važno da se naponi usmere na afirmaciju modernih shvatanja prava na slobodan pristup informacijama, te da je potrebno da organi vlasti što više informacija o svom radu objavljuju na proaktivnoj osnovi, i bez posebnih zahteva. U oblasti zaštite podataka o ličnosti, situacija je, po Povereniku, bitno drugačija i lošija, i to kao posledica različitih negativnih činjenica, od kojih je Poverenik izdvojio tri. Prva je činjenica da Poverenik radi sa neadekvatnim brojem saradnika, što je direktna posledica odsustva volje Vlade da ovoj instituciji obezbedi neophodne prostorne uslove za rad. Druga, jeste da su Vlada i drugi državni organi zakazali u svojim obavezama propisanim Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti, što je imalo krajnje negativne efekte. Treći problem Poverenik vidi u neadekvatnom odnosu nadležnih prema odgovornosti za kršenje zakona. Tokom 2011. godine, nadležni nisu pokrenuli nijedan prekršajni postupak zbog kršenja Zakona o slobodnom pristupu informacijama, iako je razloga za to izvesno bilo. Takođe, od većeg broja prekršajnih i krivičnih prijava koje je Poverenik podneo zbog kršenja Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, postupak ni po jednoj nije pravosnažno okončan. Poverenik je zato ocenio da se odnos društva i države prema privatnosti, a posebno prema zaštiti podataka o ličnosti, mora korenito menjati.

Ono što posebno zabrinjava u oblasti zaštite podataka o ličnosti je činjenica da Vlada još uvek nije donela Akcioni plan za sprovođenje Strategije zaštite podataka o ličnosti, sa definisanim aktivnostima, očekivanim efektima, nosiocima konkretnih zadataka i rokovima za izvršenje zadataka, iako je rok za usvajanje ovog plana istekao 20. novembra 2010. godine. Takođe, Vlada još uvek nije uredila način arhiviranja i mere zaštite naročito osetljivih podataka, iako je rok za ovo istekao još 4. maja 2009. godine. Takođe, neke od postojećih propisa potrebno je izmeniti, jer nisu usaglašeni sa relevantnim međunarodnim dokumentima. To se pre svega odnosi na sam Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, koji nije u potpunosti usaglašen sa međunarodnim aktima koji Srbiju obavezuju, ali ni sa Ustavom Srbije. Ono što je od posebnog značaja za medije, jeste deo ovog Zakona koji se odnosi na obradu podataka o ličnosti od strane novinara i medija. Ove odredbe nisu dovoljno jasne, a u praksi dovode do slučajeva u kojima se protiv novinara, i to posebno onih koji se bave istraživačkim novinarstvom, iniciraju i vode krivični postupci, pri čemu se novinarski posao olako tretira kao neovlašćena obrada podataka o ličnosti.

KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

6. *Organizacija proizvođača fonograma Srbije (OFPS) i Organizacija za kolektivno ostvarivanje prava interpretatora (PI)*

Organizacija proizvođača fonograma Srbije (OFPS) i Organizacija za kolektivno ostvarivanje prava interpretatora (PI) objavile su 21. marta da u 2012. godini neće naplaćivati naknadu za javno saopštavanje fonograma i na njima zabeleženih interpretacija u zanatskim radnjama, odnosno da će zanatskim radnjama odobriti popust od 100% u odnosu na naknadu predviđenu tarifom. Istovremeno, OFPS i PI saopštili su da su i u odnosu na korisnike, kao što su ugostiteljski objekti, šoping molovi i tržni centri, prodavnice i supermarketi, benzinske stanice, hoteli, sajmovi, kockarnice i kladionice, predložili Komisiji za zaštitu autorskog i srodnog prava korekciju tarife, na način da ona vodi računa o veličini grada ili opštine u kojoj se takav objekat nalazi. Navedene mere, OFPS i PI pravdaju krizom. Međutim, u odnosu na medije, tj. naknade za emitovanje fonograma i na njima zabeleženih interpretacija, popusti nisu predviđeni, tj. i dalje na snazi ostaje tarifa iz 2009. godine, shodno kojoj je naknada određena na nivou od 3,5% od ukupnih prihoda za komercijalne radio stanice, odnosno u rasponu od 1 do 2% za komercijalne televizijske stanice, pri čemu je minimalni iznos naknade za radio stanice 7.200 dinara, a za TV stanice 9.000 dinara. Stiče se utisak da su naknade od emitera poslednje čega bi se kolektivne organizacije odrekle, odnosno poslednje u odnosu na koje bi popustile sa svojim zahtevima. Tako se sada ispostavlja da kolektivne organizacije imaju razumevanja i za otežane uslove poslovanja kladionica i kockarnica usled krize, ali ne i za otežane uslove poslovanja radio i TV stanica. U međuvremenu, kako pregovori o tarifi između OFPS i PI sa jedne strane, i ANEM-a kao reprezentativnog udruženja emitera, s druge strane, nisu doveli do sporazuma o tarifi, Predlog nove tarife koga su predložile dve organizacije, i dalje se nalazi pred Komisijom koja o njemu treba da odluči.

V PROCES DIGITALIZACIJE

Nakon što je Vlada 1. marta svojom Odlukom izmenila Strategiju za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog programa u Republici Srbiji, i nakon što je nešto ranije, u februaru, Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva Pravilnikom o utvrđivanju Plana raspodele frekvencija/lokacija za terestričke analogne FM i TV radiodifuzne stanice za teritoriju Republike Srbije usvojilo Aneks 4 Plana raspodele, kojim je izvršena raspodela frekvencija za Inicijalnu mrežu za testiranje emitovanja digitalnog televizijskog signala, stekli su se uslovi za početak digitalizacije televizije u Srbiji. Naime, izmenjena Strategija

za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog programa upravo predviđa da će prelazak na digitalno zemaljsko emitovanje televizijskog programa otpočeti pokretanjem Inicijalne mreže za testiranje emitovanja digitalnog TV signala sa 15 lokacija koje su navedene u Aneksu 4 Plana raspodele. Infrastruktura i oprema koje čine Inicijalnu mrežu, biće postupno i paralelno sa gašenjem analognih predajnika i potpunim prelaskom na digitalno emitovanje, postepeno uključivane u konačnu digitalnu mrežu. U skladu sa Strategijom, Ratel je, 15. marta, Javnom preduzeću „Emisiona tehnika i veze“ (ETV) izdao pojedinačnu dozvolu za korišćenje frekvencija iz Aneksa 4 Plana raspodele, a probno emitovanje u Inicijalnoj mreži otpočelo je 21. marta. U ETV-u kažu da je Inicijalna mreža, u eksperimentalnoj fazi, namenjena za testiranje sistema, predajnika, prijemnika, različitih parametara i mogućnosti prostiranja i prijema. Stvarno stanje će biti poznato tek posle detaljnih merenja koje će stručnjaci ETV-a obavljati u narednim mesecima, ali je za očekivati da će digitalni signal iz Inicijalne mreže moći da primi oko 40 odsto stanovništva Srbije. Nažalost, iako je Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva usvojilo Specifikaciju minimalnih tehničkih zahteva uređaja za prijem digitalnog terestričkog televizijskog signala u Republici Srbiji i Uputstvo o načinu i proceduri ispitivanja uređaja (STB i digitalnih televizijskih prijemnika) u cilju procene ispunjenosti uslova za prijem digitalnog terestričkog televizijskog signala u Republici Srbiji, set top box-ova, odnosno uređaja koji dekoduju digitalni signal i omogućavaju da se on prati na standardnom TV prijemniku, u prodaji još uvek nema, tako da je gledanost programa koji se emituju u digitalnoj mreži mala. U mreži se emituju kanali za koje je Republička radiodifuzna agencija dala mišljenje da u ovom trenutku ne postoje pravne smetnje za njihovo emitovanje, pošavši od zona pokrivanja utvrđenih važećim dozvolama za emitovanje programa. To su RTS 1, RTS 2, RTS digital, Pink, B92, Prva, Avala, Hepi, RTV1 (na teritoriji AP Vojvodine), Studio B (na području Beograda) i RTS HD.

U skladu sa Akcionim planom za sprovođenje izmenjene Srategije digitalizacije, do kraja marta trebalo je da budu usvojeni još i Plan prelaska na digitalno emitovanje i novi Pravilnik o prelasku s analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog programa i pristupu multipleksu u terestričkoj digitalnoj radiodifuziji. Pravilnik je bio na javnoj raspravi krajem 2011. i početkom 2012. godine, ali još nije usvojen. Plan prelaska na digitalno emitovanje, koji bi zapravo trebalo da odredi redosled regiona za fazno isključenje analognog signala, rokove za potpuni prelazak na digitalno emitovanje u svakom od njih, te zadatke i odgovornosti u vezi s obaveštavanjem javnosti i planom pomoći najugroženijim kategorijama stanovništva, očigledno kasni, a u situaciji u kojoj su raspisani parlamentarni izbori, moguće je i da ga odlazeća Vlada neće ni donositi. U svakom slučaju, mart 2012. godine je veliki i značajan mesec za digitalizaciju televizije u Srbiji. To je mesec u kome je začetak nove digitalne mreže pušten u rad i u kome je praktično otpočeo „simulcast“, kao prva faza digitalizacije u zemlji.

VI PROCES PRIVATIZACIJE

Mart je obeležio raskid još jednog privatizacionog ugovora, ovoga puta u Televiziji Piroto, koja je ponovo u državnom vlasništvu nakon privatizacije iz 2007. godine. Do raskida ugovora došlo je na predlog Sindikata i zaposlenih u televiziji. U obrazloženju rešenja o raskidu ugovora, navodi se da je prilikom kontrole, Agencija za privatizaciju konstatovala da kupac nije ispunio ugovorene obaveze koje se odnose na investiranje, kontinuitet poslovanja i obaveze iz socijalnog programa, iako mu je za izvršenje tih obaveza omogućen dopunski rok. Zaposleni očekuju imenovanje zastupnika kapitala, i tvrde da im je interes da održe kontinuitet u radu, a očekuju i partnerski odnos sa opštinom. U opštini takođe tvrde da im je interes da televizija opstane. Kupac televizije u privatizaciji, Milorad Pejić, kaže da država nigde nije bila dobar vlasnik, pa neće ni u ovom slučaju. On je od Agencije za privatizaciju tražio da mu dozvoli da ugovor o privatizaciji prenese na treće lice. Kaže da su razgovori bili u toku, ali da je na kraju Agencija, na zahtev Sindikata, ugovor ipak raskinula. Pejić takođe tvrdi da raspolaže dokazima da je obaveze da investira u Televiziju ispunio, da je program redovno emitovan, kao i da su plate kasnile daleko manje nego što to tvrde zaposleni. U svakom slučaju, raskid ugovora o privatizaciji čini se da je deo jednog šireg trenda koji, nakon raspisivanja izbora na svim nivoima, karakteriše sve jači pritisak na medije i građenje pozicija od strane lokalnih moćnika koje treba da obezbede nekritičku podršku od strane medija u predizbornoj kampanji, a posebno od strane javnih medija. Borba za pozicije često dovodi i do sukoba unutar vladajućih opštinskih koalicija, pa su se tako u Čoki predstavnici vladajućeg Saveza vojvođanskih Mađara povukli iz uređivačkog odbora lokalnog mesečnika „Hronika“, uz optužbe da nisu bili u mogućnosti da utiču na uređivačku politiku. Ferenc Balaž, zamenik predsednika opštine Čoka, iz SVM-a, tvrdi da je Uređivački odbor dobijao novine pripremljene za štampu toliko kasno, da više nije bilo vremena da se na bilo šta reaguje, a predsednik skupštine, Čaba Pinter, takođe iz SVM-a, tvrdi da je poslednji februarski broj novina stigao do građana, a da ga Uređivački odbor nije ni pregledao. Po Pinteru, ovo se radi kako bi tekstovi u novinama služili ciljevima jedne stranke, koja tako pokušava da sebe popularizuje pred izbore. Njihovi koalicioni partneri iz Demokratske stranke ne slažu se sa ocenom da SVM nije imao mehanizme da postigne „da list izgleda kako oni hoće“. Predsednik Opštinskog odbora DS i bivši predsednik čokanske opštine, dr Predrag Mijić, postupak SVM-a tumači tek kao uobičajenu praksu pred izbore, „kada se svi prave kao da nisu učestvovali u vlasti“.

Bolna činjenica da lokalni javni mediji nemaju nikakav sistemski mehanizam svoje zaštite i zaštite svojih redakcija i uređivačke politike od lokalnih moćnika, najviše se zloupotrebljava u predizbornoj kampanji. Mera bahatosti lokalnih vlasti u odnosu na javne medije je tolika, da oni ne zaziru od izjava u kojima se potpuno otvoreno razmeću „mehanizmima da postignu da medij izgleda kako oni hoće“. Nažalost, ni same redakcije i novinari tome često ne uspevaju da se

odupru, pa tako imamo paradoksalnu situaciju, kao u Pirotu, da se zaposleni u Televiziji raduju tome što su ponovo u državnom vlasništvu i umesto da se nude građanima da u njihovom najboljem interesu budu mehanizam koji će kontrolisati vlast, oni se nude opštini od koje „očekuju partnerski odnos“. Sve ovo zajedno govori, i to govori vrlo ružno, o meri u kojoj je sistem vrednosti poremećen, a svest o funkciji medija u društvu zamagljena.

VII ZAKLJUČAK

Raspisivanje izbora u Srbiji dodatno je uticalo na jačanje pritisaka kojima su mediji izloženi. Ovi pritisci dolaze sa različitih strana, ali se optužbe najčešće čuju i razmenjuju između lokalnih vlasti i moćnika, s jedne strane, i vlasnika medija, s druge strane, koji bivaju optuženi da instrumentalizuju redakcije u interesu svoje političke promocije, političke promocije svojih stranaka, ili stranaka kojima su bliski. O nekim od formi u kojima se ovi pritisci materijalizuju, pisali smo i u ovom izveštaju. Najčešće se radi o diskriminaciji novinara i medija koji se procenjuju kao kritički prema konkretnoj političkoj opciji, i obezbeđivanju pristupa informacijama i događajima samo onim medijima i samo onim novinarima koji potpuno nekritički pristupaju predizbornoj kampanji. Ono što posebno zabrinjava je kreirana atmosfera u kojoj se diskriminacija medija i novinara tretira kao normalno i prihvatljivo ponašanje, a pritisci čak i ne kriju, već se predstavljaju kao legitiman čin. Republička radiodifuzna agencija je pokušala da usvajanjem Opšteg obavezujućeg uputstva u predizbornoj kampanji stanicama uvede određena pravila, ali ta pravila prvenstveno imaju za cilj zaštitu gledalaca, što se u dobroj meri i postiže ograničavanjem prava emitera da strankama prekomerno ustupaju termine u svojim programima. Mediji i novinari, međutim, ostaju prepušteni sami sebi. Opšte obavezujuće uputstvo ima i druge nedostatke, od kojih je najveći svakako taj, što se nije pokazalo dovoljno jasnim i što je zahtevalo brojna dodatna tumačenja i razjašnjenja. O ovome govori i kontroverza koju su izazvala različita tumačenja odredbe Uputstva kojima se od medija traži da izbegavaju indirektnu političku propagandu u redovnim emisijama, kao i da iz programa isključe dokumentarne, igrane, zabavne i slične emisije i filmove u kojima se pojavljuje funkcioner, istaknuti predstavnik podnosioca izborne liste ili kandidat. Sama činjenica da je RRA morala dodatno da objašnjava da se sporni član Opšteg obavezujućeg uputstva ne odnosi se na informativne emisije i emisije istraživačkog novinarstva, jeste dovoljan razlog za zabrinutost. Ovo tim pre, što se RRA sve vreme poziva na metod klasifikacije programskih žanrova koga primenjuje, a koji samim medijima i dalje ostaje netransparentan i nepoznat, budući da ga RRA nikada nije objavila. Sve dok ti kriterijumi ne budu bili svima poznati i dostupni, postojaće i razlozi za strah od eventualne arbitrarne klasifikacije. Posebno je važno ukazati da ovaj problem nije isključivo vezan za predizbornu kampanju, budući da je žanrovska klasifikacija programa i inače bitna za primenu propisa koji se odnose na oglašavanje. Naime, Zakon o oglašavanju

različito reguliše pravo na sponzorisanje ili prekidanje programa pojedinih žanrova, što je u praksi izazivalo ozbiljne probleme u situacijama u kojima sam emiter klasifikuje emisiju na jedan način, koji dozvoljava zaključivanje sponzorskih ugovora ili prekidanje tog programa blokovima reklama, dok RRA isti program klasifikuje na drugačiji način, koji isključuje mogućnost zaključivanja sponzorskih ugovora, a prekidanje programa radi emitovanja reklamnih blokova potpuno zabranjuje ili dodatno uslovljava. U Srbiji se, tim povodom, u ovom trenutku vodi veliki broj postupaka pred prekršajnim sudovima, za koje je krajnje neizvesno kako će biti okončani. Na posletku, dok je predizborna kampanja kreirala situaciju u kojoj aktuelna vlast odustaje od pojedinih temeljnih opredeljenja za koje se nekoliko meseci ranije opredelila u Medijskoj strategiji, ili pak rešavanje određenih gorućih problema na koje je Strategijom ukazano ostavlja za neko kasnije vreme, o čemu, između ostalog, svedoči i slučaj sa odobravanjem beskamatnog kredita državnoj novinskoj agenciji „Tanjug“, neophodno je pohvaliti i istaći ozbiljan pomak koji je napravljen izmenom Strategije digitalizacije, izdavanjem dozvola za Inicijalnu digitalnu mrežu i početkom simulaksta u Srbiji. Za očekivati je da će ovo omogućiti neophodno testiranje sistema, predajnika, prijemnika, parametara mreže i mogućnosti prijema signala, što bi sve zajedno trebalo da obezbedi bezbolniju digitalizaciju zemaljske radiodifuzije u Srbiji.